

Вирішальне значення для захисту прав і свобод людини і діяльності адвокатури має ст. 131 Конституції України, яка визначає, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура, незалежність якої гарантується Конституцією.

Конституцією та Законом України «Про правовий режим воєнного стану» будь-яких змін до застосування вказаної норми Конституції під час воєнного стану не передбачено.

У зв'язку із змінами в кримінальному та кримінальному процесуальному законодавстві адвокату необхідно ретельно їх вивчити, а готуючись до участі в кримінальному процесі необхідно враховувати і зміни в правах і повноваженнях інших учасників процесу, мати на увазі, що вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного стану вже є обтяжуючою обставиною, відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України.

Список бібліографічних посилань: 1. Закон України «Про внесення змін до кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 01.05.2022 р. №2201-IX. 2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Відомості Верховної Ради України. 2015. №28. Ст. 254 (з змінами на 06.09.2022 №2561-IX).

Олег Васильович БЛИЩИК,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Аліна Валентинівна Піддубна,

*підполковник поліції, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу та організації
досудового слідства факультету № 1*

*Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1244-2263>*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Багатовимірний характер процесу розслідування кримінальних правопорушень вимагає широкого спектру процесуальних інструментів, спрямованих на формування доказової бази. При цьому мають бути забезпечені права, свободи та законні інтереси людини, у тому числі,

право на приватне життя, адже законодавець прагне показати демократичні реформи, принципово нову ідеологію кримінального процесу, де на перше місце виходять права, свободи та законні інтереси особи.

З часу введення в дію КПК України 2012 року негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НС(Р)Д) стали одним із різновидів процесуальних дій у кримінальному процесі України, які наповнюють доказами матеріали кримінального провадження. Приватне (особисте) життя кожного визнано Конституцією України, тому проведення НС(Р)Д повинно мати обґрунтовані підстави та законні умови їх здійснення. Широко відомим фактом є те, що право на приватне (особисте) життя особи є одним із фундаментальних прав, яке захищається та гарантується Конституцією України та міжнародно-правовими договорами, ратифікованих Верховною Радою України. З огляду на це, ефективним та виправданим інструментарієм контролю за проведенням НС(Р)Д є судовий контроль під час досудового розслідування за діяльністю суб'єктів, уповноважених на здійснення НС(Р)Д. Так, визнаним державами-членами Ради Європи є «трискладовий тест», який є важливим та достатнім для можливого правомірного обмеження конституційних прав, свобод та законних інтересів особи, зокрема, й у сфері кримінального судочинства. Адже, одним із найсуттєвіших критеріїв є допустимість результатів НС(Р)Д як доказів, тобто здійснення судом їх належної оцінки.

Право на особисте життя особи (приватність) є багатограним, зміст якого, серед іншого, містить: недоторканність житла (територіальна приватність) (ст. 30 Конституції України), таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (комунікаційна приватність) (ст. 31 Конституції України), заборона збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди (інформаційна приватність) (ст. 32 Конституції України), заборона піддавати особу без її вільної згоди медичним, науковим чи іншим досліддам (фізична приватність) (ст. 28 Конституції України) [1].

У ст. 12 Загальної декларації прав людини визначено, що «ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте та сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист законом від подібних втручань чи посягань» [2]. Тому, з огляду на зазначені норми, можна констатувати, що приватність кожної фізичної особи є невід'ємною частиною її життя та потребує особливої охорони та захисту. Зокрема, це має бути забезпечено

чіткою правовою регламентацією та належними й ефективними юридичними засобами. У цьому ракурсі необхідно зазначити, що, будучи ефективним засобом збирання доказів у кримінальному провадженні, НС(Р)Д істотно обмежують конституційні права особи, що обумовлює необхідність існування механізмів контролю за дотриманням прав та свобод людини під час їх проведення [3]. Відтак належний контроль за законністю здійснення НС(Р)Д уповноваженими суб'єктами є обумовленою необхідністю в демократичному суспільстві.

У наш час одним із ефективних правових механізмів забезпечення невтручання у приватне життя під час проведення НС(Р)Д є судовий контроль, який являє собою окремий напрямок діяльності суду, що здійснюється слідчим суддею під час досудового розслідування. Його сутність полягає у здійсненні слідчим суддею контролю за законністю та обґрунтованістю рішень та дій (бездіяльності) слідчого і прокурора; обмеження при проведенні досудового розслідування конституційних прав людини шляхом застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення С(Р)Д та НС(Р)Д і рішень органів досудового розслідування [4]. До того ж, хочеться підкреслити, що ефективне забезпечення слідчим суддею прав, свобод та законних інтересів осіб під час проведення НС(Р)Д є необхідною умовою реалізації засад кримінального провадження, про що наочно свідчить задеклароване в ч. 1 ст. 7 КПК України положення, відповідно до якого «зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження».

Надаючи дозвіл на втручання в приватне спілкування, слідчий суддя повинен одержати достатні знання про певні обставини, що свідчать про необхідність його проведення, за умов вичерпання інших, не пов'язаних із обмеженням прав громадян можливостей задокументувати протиправну діяльність. Причому, властивість знань, що лежать в основі судового дозволу на проведення НС(Р)Д, повинна характеризуватися такими ознаками: обґрунтованістю, сукупністю досліджених даних, що свідчать про необхідність проведення даних дій; системністю; достатністю для винесення законного та обґрунтованого рішення.

Обґрунтованість рішення слідчого судді про надання дозволу на здійснення втручання в приватне спілкування полягає в усвідомленні сукупності поданих даних, які надають підстави хоча б підозрювати, що в діяннях особи, щодо якої планується втручання в приватне спілкування, містяться ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину. Підозра при цьому ґрунтується на фактичних даних, що з

достатнім ступенем імовірності дозволяють констатувати або прогнозувати протиправну поведінку контрольованої особи [5].

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що приватне (особисте) життя особи є невід'ємним правом кожного й перебуває під особливим правовим захистом. Втручання в приватне спілкування особи шляхом проведення НС(Р)Д вимагає чіткого дотримання нормативних положень, встановлених кримінальним процесуальним законодавством. Підняті питання підлягають окремому дослідженню, пропонуємо учасникам заходу взяти участь в обговоренні піднятого питання.

Список бібліографічних посилань: 1. Конституція України від 28.06.1996. №254к/96-ВР. База даних (БД) «Законодавство України». Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> 2. Загальна декларація з прав людини від 10.12.1948. 3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012№4651-VI. База даних (БД) «Законодавство України». Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. 4. Полюхович О. І. Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2017. 20 с. 5. Карпенко М. О. Судовий контроль у кримінальному провадженні: навч. посіб. для підготовки до заліку. Право. 2015. 88 с.

Варвара Андріївна БОГДАНОВА,

студентка групи ПМПФ-19-1

факультету економічної безпеки та митної справи

Державного податкового університету;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4607-9733>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У сучасних умовах реалізації судово-правових реформ, основною метою яких є створення судової системи охоронного типу, гостро постає питання створення ефективних механізмів, здатних забезпечити реалізацію основного принципу законності. згідно з якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність набувають особливої значущості, недоторканності та безпеки визначаються як найвища соціальна цінність в Україні, а встановлення та забезпечення прав і свобод